

II

KRIŽ

VSEBINA MOTTO.	113
LITURGIČNA MOLITEV	114
MAGNUM MYSTERIUM	122
LITURGIČNO GIBANJE V PRAKSI	129
O SVETIH ZNAMENJIH	133
ŽRTVE POSVEČUJEJO DELO	135
OCENE	139
BELEŽKE	141

7+8

SEPTEMBER + OKTOBER 1929

I Z H A J A D E S E T K R A T N A L E T O

Stane za dijake 30.— Dinarjev, za vse druge 40.— Dinarjev, za Italijo 15.— Lir. List izdaja konzorcij „Križa“; za konzorcij in uredništvo oblastem odgovoren Dr. Stanko Gogala v Ljubljani. Urednik: Jakob Šolar, profesor. Tiskajo J. Blasnika nasledniki v Ljubljani. Za tiskarno odgovarja: Janez Vehar. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva cesta 5. Uprava ravno tam. Pri plačevanju lista prosimo naročnike, naj plačujejo v Jugoslaviji le po čekovnih položnicah „Križa“ št. 10.815; v Italiji pa po položnicah „Katoliških misijonov“, Trieste št. 11/1670. Kdor izpremeni naslov, naj takoj javi upravi.

Vsa p. n. založništva in upravništva prosimo, da nam pošiljajo v oceno in zameno svoje publikacije.

Prihodnja dvojna številka bo v celoti posvečena ciril-metodijski ideji z zelo važnimi prispevki in literarnimi pregledi.

Naš list bo letos za celo tretjino prekoračil svoj preračunjeni obseg. Silila nas je k temu potreba aktualnih vprašanj. Zato pa tudi prav iskreno prosimo naše naročnike, da poravnajo čimprej naročnino, kajti list živi le od naročnine. Tudi zahteva to čut pravičnosti.

VII - VIII

TELO SMO, ki nas druží spoznanje vere, edinost v cerkvenem življenju in zveza upanja. Shajamo se, da kot zbrana četa obdajamo Boga s prošnjami. Taka sila je Bogu vseč... Tudi temu se rogate, neverniki, da se imenujemo brate; mislim, da samo radi tega, ker je pri vas vsako ime krvnega sorodstva znak hlinjenega prijateljstva. Pa tudi vaši bratje smo po pravu narave, ki je skupna mati, četudi ste vi premalo ljudje, ker ste slabi bratje. S koliko večjo pravico se imenujejo bratje tisti, ki so priznali enega očeta, Boga, ki so pili enega duha svetosti, ki so iz enega telesa iste nevednosti začudeni prišli k eni luči resnice. Morda pa nas imate zato manj za prave brate, ker ne vpije o našem bratstvu nikaka žaloigra, ali ker smo bratje tudi pri hišnem imetju, ki razdira pri vas navadno vse bratske vezi. Združeni po duhu in duši nimamo nikakega pomisleka zaradi skupnega imetja.

Po TERTULIJANU, APOLLOGETICUM

iz pogl. 39.

Liturgična molitev

Duhovno-snovna človeška narava se v iskanju pravilne harmonije lovi iz prve skrajnosti v drugo. Tako valuje življenje posameznika in cele človeške družbe med nebesnim in zemeljskim polom. Renesansna in baročna kultura sta bili geocentrični, gotska pa je bila theocentrična. Zadnji odboj v duhovnost je v naših časih oznanil ekspresionizem v umetnosti, svetovno klanje je preobrnilo v najboljših dušah kulturno smer in danes je duhovno-religiozno usmerjenje kulturnega človeštva očitna dejanskost.

Značilno je, da v bogoznanstvu po časovni pomembnosti ne prednjači več apologetika, dokaz in defenzivna borba za versko posest, temveč da postaja poleg mistike najbolj priljubljena stroka liturgika. Če velja, da cvete versko življenje tam, kjer cenijo daritev, in narobe, potem je obširno pisanje zadnjih let o maši le nov dokaz za religiozno dobo, ki se poraja.

Religija je obsežek resnic in dolžnosti, ki izražajo pravi odnos človeštva do Boga. Za posameznika obstoji religija v spoznavanju in doslednem priznavanju tega odnosa. Psihološko najbolj naraven izraz tega priznanja pa je bogočastje. Zato je molitev — v širšem pomenu kot dvig duše k Bogu — vedno merilo religioznosti, saj velja že za navadno duhovno vodstvo, da je kakovost molitve najboljši kazalec religiozne globine.

Zato je psihološko nujno, da tudi naš religiozno-obnovitveni čas išče za iskrenim bogočastjem. Saj tudi mora, če se hoče vkoreniniti v razorani človeški duši in zoreti do svoje polnoletnosti. Zato ni slučaj, da danes radi zbirajo molitve velikih mož in globoko vernih časov (Karrer), da raste literatura o mistiki in da jih mnogo išče za časovno novimi načini občevanja z Bogom.

Odtod se je sprožilo tudi liturgično gibanje, ki je dozdaj tako globoko zajelo zlasti Francoze in Nemce. Dasi je tudi pri nas že lepa religiozna pomlad, je pa liturgično gibanje med Slovenci še vedno v prvem popju, ki brsti ponekod iz resnične religiozne potrebe, drugod spet na pobudo tujine. Nujno pa nam je potrebno življenje z liturgijo, to je jasno že iz pravkar povedanega in bo v naslednjem še bolj. Treba pa nam je tu predvsem jasnosti in zrele modrosti, da bo zgradba zidana na skalo in obstala. Empirično dobljene skušnje drugih narodov si moramo prihraniti, poskusov, dile-

tantstva in liturgičnega esteticizma si že s stališča pametne kulturne ekonomije ne moremo dovoljevati. Najprej rabimo trdnih bogoznanskih temeljev, vedno veljavnih miselnih osnov, da bodo svetile na pot ko svetilnik na morje, varovale stranpoti, grele in vžigale.

Misleč človek bo po pravici najprej vprašal: čemu naj bi bilo za netivo religioznosti potrebno prav liturgično bogočastje, zakaj ne bi bila pravitako dobra zasebna molitev? — Tu je treba najprej dobro poznati razne vrste molitve, kakor jih goji vernik na prvi stopnji duhovnega življenja, na poti očiščevanja, kakor pravi znanstveni izraz. Po obliki ločimo ustno molitev in premišljevanje, po subjektu pa zasebno in občestveno molitev.

Vsak človek je pravni subjekt, v svojih bogodanih mejah neodvisen in ostane individuj tudi pred Bogom. Zato: kakor v iskanju večnega blagra ni podrejen nobenemu človeku, v kolikor je človek, tako more tudi v iskanju temu stremljenju sorazmernih sil neposredno občevati s svojim Bogom. Ta način molitve — zasebno molitev — je v zgodovini groteskno poudarjal protestantizem, ki ne pozna organičnega verskega občestva, ne pozna hierarhičnega srednika med Bogom in človekom in je tako postal oče modernega religioznega subjektivizma. Uspešna protireformacija je seveda morala rabiti isto orožje, seveda v katoliškem duhu (prim. zlasti dela kapucina Cohem-a!), zato tudi tedaj nastali jezuitski red nima korne molitve. Pač je deloma vpliv tedanjih časov, da še danes skoro v vseh tiči zavest, da je pravzaprav samo tak zasebni duhovni vnebohod prava molitev.

Ker pa so socialne edinice prav tako docela odvisne od večnega kralja, morajo svoj odnos do Boga izražati v bogočastju tudi te: družina, župnija, škofija; občina, narod, država. Najbolj dovršeno občestvo pa je Cerkev. Pri drugih zajednicah bogočastje ni bližnji, temveč le poslednji smoter, dasi je najvažnejši; bogočastje je pri drugih le svojevrstno udeleževanje pri končni smotrenosti vesoljstva, ki pa jo morajo posamezne socialne enote svojemu bistvu primerno nasledovati tudi pozitivno. Cerkev pa je že po svoji naravi družba božjih častivcev, v njej je bogočastje bližnji, neposredni namen. Zato je umljivo, da se je v njej izobličila posebna oblika molitve — liturgično bogočastje. Vsa občestva, tudi Cerkev, pa vrše svoje življenjske veje le po posameznikih, ki so pa zastopniki celote in v njenem imenu opravljajo bogočastno službo in sicer tako, kakor predpisuje družba, ki jo zastopajo. Te tri sestavine: poverilo, način, predpisan od občestva in opravljanje v nje-

govem imenu — tvorijo pravo liturgično molitev. Duhovščina in redovništvo opravlja to službo v dnevni molitvah in v daritvi, delitvi zakramentov in oznanjevanju evangelija. V tem obstoje najbolj važni življenjski deji božjega organizma na zemlji, Kristusovega skrivnostnega telesa. V tem delovanju prosi za vse občestvo z neizrekljivimi zdihljaji sam binkoštni Dar, Sv. Duh, ki je razlit po Kristusovem telesu kot življenjsko oblikovno počelo. Tudi besedilo je večinoma njegova lastna beseda, že zdavna razodeta človeštvu v večnem predspoznanju bodoče občestveno-molitvene funkcije. Ker pa telo ni živo brez glave, ki vse ude vodi, veže in jim daje življenjske sile, tako tudi v Cerkvi ni molitvenih dejev brez glave Kristusa. Jezus-človek, v osebi bistveno združen z večno Besedo, je prvi liturg, prvi molivec, najvišji duhovnik, ki sam oznanja, sam daruje, sam posvečuje v zakramentih. Vidni njegovi služabniki so kakor orodje v njegovih nevidnih rokah, kakor udje, ki jih giblje življenjsko osredje v glavi. Kakor pero ne zapisuje razumnih besed brez pisca, tako svečeništvo ne more izvajati občestvenih življenjskih dejev brez glave Kristusa, le da je to orodje živo in sodelovanje razumno, kakor se pač človeškemu dostojanstvu spodobi.

Ta cerkveno-liturgična molitev pa mora biti vodilo vsake zasebne molitve. Hierarhija mora pod vodstvom Sv. Duha čuvati nad slehernim bogočastjem, tudi zasebnim, zakaj bogočastje je praktični izraz religije; če pa je v božjepravnem redu Cerkev pravna lastnica in učiteljica pravega razmerja do Boga, potem je tudi čuvarica nad njegovim izražanjem. Zato je zgolj doslednost, da je treba hierarhičnega dovoljenja za vsako češčenje, ki se izraža kakorkoli na zunaj — zgolj notranjih dejev Cerkev ne more voditi z zunanjo zakonodajo, to je z izvršilno močjo. Gotovo pa zna božji organizem najbolje moliti. Zato bo tudi zasebna molitev najboljša in najbolj v skladu z bogohoteno molitvijo, če se kar najtesneje nasloni na občestveno-liturgično češčenje. To slednje je veljalo vedno za pravec in vodilo (*lex supplicandi*). Zasebna molitev se mora ravnati po liturgični. Tako dobimo še tretjo vrsto molitve, ki je kombinacija obeh zgornjih: molitev posameznika s Cerkvijo. Tudi tej pravimo liturgična molitev — kajti oblika, način molitve je iz liturgije — vendar v širšem zmyslu, ker te ne opravljamo v imenu občestva, kar je bistveni element strogo liturgične molitve. Posameznik se more časovno in načivnovno pridružiti liturgiji — n. pr. moliti liturgično mašo z duhovnikom, more pa vzeti liturgične molitvene obrazce, n. pr. psalme, pesmi, mašne oracije, za

podlago svojega zasebnega pogovora z Bogom. Liturgično gibanje hoče širiti prvi način. Sodelovanje z božjim občestvom nam je potrebno. Laik s tem, da moli n. pr. daritvene molitve kakor duhovnik, še ni liturgik, a se je posebno tesno, aktivno, sodelujoče združil s splošnim darovavcem — Cerkvijo, zato bo naravno prejel tudi več sadov ko drugi sočlani; opravil je bogoslužje kot član občestva in z njim vred, ne pa kot neodvisen posameznik. Za katolika, ki ima po božji naredbi Cerkev za posrednico med seboj in Bogom in hierarhijo za žile dovodnice božjega življenjskega soka v celice Kristusovega telesa, je ta način molitve celo najbolj naraven in primeren. Liturgična molitev je najbolj normalna pot v nebesa. Pa tudi najbolj uspešna, kajti prositi ne le z nevidno notranjo pomočjo Sv. Duha, ampak tudi z njegovimi besedami ali vsaj v jeziku njegove neveste — mora Bogu biti pač najbolj ljubo. Obenem je molitev s Cerkvijo delo socialne ljubezni; kdor časti in moli kot ud, kot celica organizma, moli obenem za vse, kajti dobrobit enega uda se razliva po vsem organizmu.

Poleg te objektivne, vedno veljavne vrednote dobi molitev s Cerkvijo še veliko pomembnost vprav v časovnem odnosu našega današnjega kulturnega usmerjenja. V dobi, ki skuša ubiti subjektivizem povsod, v znanosti, umetnosti, gospodarstvu, družbi in se pojavljajo občestvena stremčenja v miselnem in dejanskem življenju, se mora sama ob sebi porajati tudi občestveno čuteča molitev. Zato je liturgično gibanje v kulturnem toku zadnjih let notranje povzročeno in vzporejeno drugim kulturnim stremljenjem naše dobe. Podobno prevladuje v pojmovanju Cerkve — saj se dá ena in ista objektivnost zajeti od raznih strani — pavlinsko označevanje: Cerkev je Kristusovo mistično telo. Odtod tudi težnja živeti kot kristjan občestveno življenje ne le dejansko, avtohtonsko po nezavednem dotakanju milosti iz vsega telesa v posamezno celico, ampak tudi hoteno in refleksno zavedno. To pa se najbolje kaže v združenju s službenim bogočastjem, ker vprav molitev je sila svoboden dej. Slednjič vedno bolj raste težnja po katoliški akciji. Najbolj plemenito sodelovanje pri zidavi božjega Jeruzalema na zemlji pa je pač v združenju pri bogočastju, ko je to vendar, kakor smo že rekli, glavni namen Kristusove ustanove. Današnji človek doživlja n. pr. mašni obred zelo, zelo pasivno, dejali so celo teatersko. Baročna cerkev je dvorana s posvečenim odrom v ospredju, bogati oltarni nastavki so po naših pojmihi bistveni del cerkvene strukture, verniki so pa pri obredu v resnici bolj gledalci

nego sodelavci. Novi, občestveno usmerjeni človek pa dobiva zmisel za krožno bogoslužno stavbo z daritveno mizo na sredi, okrog tega žarišča pa so verniki, ki sodarujejo ne le nevede kot člani darujočega občestva, ampak tudi z dejansko daritvenimi molitvami. Pri oltarju pa prevladuje daritvena ideja, ne pa dekorativna kakor pri zadnjih cerkveno-umetnostnih slogih. Zato je liturgično gibanje tudi že izrazito delo katoliške akcije, obenem pa predpogoj in pomoček za njen uspeh na drugih področjih.

Kakor je vrednost liturgične molitve velika in kakor brezdvomno tej pripada prvenstvo v vrsti molitvenih oblik, tako pa se je treba že vnaprej zavedati, da s tem zasebna molitev še ne postane nepotrebna. Bili so, ki so zašli v to nasprotno skrajnost, pa so osebno religiozno le obubožali, kakor je pokazala skušnja. Posameznik ostane tudi v občestvu pravna osebnost s svojo dušo, svojimi čisto svojimi potrebami in željami, s svojimi boji za etos in svojo bogodano življenjsko nalogo v tej skupnosti. Zato mora tudi ta svojski svet odpreti božji rosi in svetlobi. Liturgična molitev že po svojem občestvenem značaju ne more vpoštevati posebnih trenutnih potreb posameznika, ker so prerazlične in večinoma odvisne od nestalnih razpoloženj, slučajne okolice in podobnih akcidentnih faktorjev. Zato mora znati tudi vsak sam najti primerne besede za pogovor z Očetom — gojiti mora zasebno molitev. Večkrat pridejo posamezniku duševni stadiji, ko more samo po svoje jecljati pred Bogom, ko mu kratek, jedrnat in globok liturgični tekst ni primeren izraz trenutnih duhovnih potreb. Tako mora ostati v molitvenem življenju vedno prostor za zasebno molitev in pravo molitveno življenje je v sintezi, ziroma v zoprednem toku obeh, liturgične in zasebne molitve, kakor priča tudi zgodovina liturgično se udeležujočih redov. Pri zasebni molitvi je najbolje, če se srce pogovori z Bogom po svoje, brez molitveniških predlog; a preprosti narod tega vedno ne zmore, zato tudi liturgično gibanje načelno ne zavrača vsak neliturgični molitvenik, zahteva pa od njega, da molitve niso le izliv trenutnega, čisto subjektivnega razpoloženja, ampak da rastejo iz zdrave, obče človeške psihe in da se naslanjajo na liturgične molitve, n. pr. da v mašnih molitvah le razčlenjajo in razvijajo misli, ki so v liturgiji le lapidarno izražene, ter tako njihovo vsebino v drobcih posredujejo preprostim v božjem kraljestvu. Napačno pa bi bilo, če bi taki molitveniki hoteli gojiti le sladkobno čuvstvenost pri molitvi ali celo ovirati liturgično doživljanje n. pr. mašnega obreda. Za vsako zasebno molitev, bodisi le tihoma Bogu povedano, bodisi ko-

dificirano v molitveniku, velja, da je strogo liturgična molitev zanj normativna lex — vodilo. Kakor je Učenik učil moliti, tako je tudi učeniška naloga njegove Cerkve, da uči ne samo, da je treba, ampak tudi, kako je treba moliti.

Liturgija je občestveno bogočastje, zato se mora vršiti tudi v vidni zunanji obliki. Zgodovinski vzroki so rodili dve veliki formi: vzhodni grško-slovanski in zapadni latinsko-rimski obred. Jasno je, da je za naše liturgično gibanje važen latinski obred, v tega se je treba vglobiti, ga razumevati in z njim živeti, če hočemo moliti z liturgijo. Proučevanje vzhodnega obreda kot religiozne tvorbe ima za nas bolj znanstveno-teoretski značaj in more na našo religioznost vplivati le posredno, v kolikor nam namreč pomaga ohranjati svojo slovansko dušo in nas zavaruje pred enostranostmi zapadnega človeka, čigar izraz je pač latinski obred. Nikdo seveda ne bo tajil, da je vzhodna liturgija kakor studij vzhoda sploh kulturno za nas neizmerne pomena, vendarle je treba poudarjati, da je religiozno-praktično za nas le poglobljanje v latinski obred. Treba je tudi upoštevati, da za nas zapadne Slovane kulturno ni nič manj važen zapad nego vzhod in da je tudi v naši slovenski duši vsaj toliko zapadne strukture kakor vzhodne.

Nujno potrebno je najprej razumevanje liturgije; da se za neznanu še nikdo ni ogrel, je filozofsko načelo. Zato nam je teoretsko-praktično proučevanje liturgičnih elementov živo potrebno, če hočemo poživiti zmisel za liturgično molitev. Prav tu se odkrije zlasti laiku nov, religiozno prečudno bogat svet. Važno je spoznavati liturgične celote, a te često moremo šele, ko poznamo prvine. Te so pa v liturgiji trojne: reči, besede in opravila.

Bogat je svet liturgičnih reči v svojem ne le simbolnem in realnem, ampak tudi zgodovinskem pomenu. Nujno rabimo Slovenci liturgično čitanko, ki nam bo dopovedala, kak zmisel imajo v liturgiji posodje, obleka, barve, luč, križi, oltarne mize, zvonovi, voda, pepel, sol, kadilo, cerkvene stavbe itd. Odpor do liturgičnega življenja more roditi le nevednost in ga žalibog tudi tu pa tam rodi. Sem spadajo tudi liturgični časi, celo cerkveno leto, to vsakoletno dejansko ponavljanje Gospodovega življenja v njegovem telesu in v posameznih dušah, ki živijo z občestvom.

Drugi element v liturgiji je besedni izraz. Zelo glasen je zadnji čas klic po poznavanju sv. pisma, a to stremljenje se bo uresničilo najlaže roko v roki z liturgičnim gibanjem, saj je liturgični tekst večinoma svetopisemski. Miselna polnost in oblikovno dovršena

arhitektonika mašnih oracij, združena s tipično, klasično stalnostjo je duhovni kolos, pred katerim osupne vsakdo. Ali razmišljajte kdaj nalašč teološko-logični in zraven psihološki red, ki ga očituje Confiteor: spoved Bogu in nato vsemu nebeškemu dvoru po redu, nato priporočanje za priprošnjo v obratnem redu, v središču pa trikrat poudarjena zavest lastne krivde — kakor pekoče železo, ki žge v molitev nazaj in naprej.

K liturgičnemu besednemu izrazu spada tudi koral, ki ga Slovenci skoroda ne poznamo. O duhu te umetnosti, o njeni svojevrstnosti, globini in preprostosti, pa tudi o njeni zgodovini, zlasti o obširnih studijah in načelnih tostvarnih dognanjih iz zadnje dobe, zlasti med francoskimi benediktinci, rabimo obširneje razprave. Povedati je treba tudi to: pri nas imamo dobro in zelo razvito umetno cerkveno petje, ki ga treba skrbno ohraniti in dalje dvigati; a če bi tu pa tam, n. pr. po mestih za inteligenco priredili strogo koralno mašo po reformiranem koralu vatikanske izdaje, kakor jo je opremila z zgodovinsko-praktičnimi znaki benediktinska opatija Solesmes, in z dobrimi pevci, bi se s tem brezdvomno religiozno obogatili za novo, veliko, a dozdej nepoznano in nevljubljeno vrednoto. Pogoj seveda je: razumevanje in ljubezen do gregorijanske umetnosti ter vežban glas. V drugih deželah, kjer so ohranili še izza predreformacijske dobe latinsko petje pri nedeljskem bogoslužju, jim je bil novi koral religiozno doživetje; mnogim se je tako priljubil, da bi ga ne mogli več pogrešati. Nemška mladina n. pr. poje missa de angelis pri vseh zborovanjih skupno. Ni prav, da bi se pri nas zaklepali in zaradi predsodkov hranili bogatitve. Trditev, da Slovani ne prenesemo enoglasnega koralu, temelji na napačni podmeni, da moramo laskati ljudskemu okusu, in dokaže le, da med ljudstvom nikakor ne smemo izpodrivati petja v domačem jeziku in da se je treba v koral najprej z resnobo vglobiti, a ni prav, da bi tega zaklada tudi za izobrazence ne odkrili.

Tretji liturgični element so liturgična dejanja, n. pr. znamenje križa, trkanje na prsi, poljub miru itd. Če se danes ne moremo ogrevati za mrtve črke brez duha in iz stremljenja po dosledni iskrenosti zahtevamo notranjo upravičenost vsake zunanje oblike, tedaj moramo odkriti duha predvsem v liturgičnih oblikah, ko je vendar prav tu vse poduhovljeno, duhu dosledno podrejeno in vpeljana zaradi njega. Često ni forma zgubila svoje duše, ampak mi, v golih zunanostih gubeči se ljudje, smo zgubili duha, ki jo je ustvaril. Zlasti pa je treba za mislečega človeka, da je vsako njegovo zunanje

versko dejanje utemeljeno v spoznanju in prepričanju, kajti šele tedaj bo naša vera varna pred mehanizmom in bo res iskrena.

Vse liturgične prvine so uporabljene v eno harmonično celoto v obredih. Ti so ali zakramentalni; n. pr.: krstni, obhajilni, spovedni, poročni obred, ali zakramentalični, n. pr.: pogrebni obred, vpeljevanje itd. Višek obredov in središče liturgije pa je sv. daritev. Kjer je liturgično gibanje ljudem znalo dvigniti vso dogmatično, etično, ascetično, simbolno, zgodovinsko in estetsko vsebino katoliškega daritvenega obreda, tam je že doseglo svoj bistveni namen. Praktično se liturgična molitev pri daritvi začneja in nehava. Zmisel za daritev je za versko obnovo bistveno potreben, saj je sv. maša božja črpalka Kristusovega zaslužnja, ki nam je neobhodno potrebno, da versko življenje sploh kali; kaj šele, če hočemo božjo rast v svojem narodu bolj negovati, kar najbolj tesen naslon na objektivno ponavljanje golgotске daritve, kakor jo vrši Cerkev, je prvo in najbolj potrebno v liturgičnem gibanju. Pri sv. daritvi obnavljamo vero v najvažnejše misterije odrešenja: trpljenje, vstajenje, vnebohod in poveličanje vernih v Kristusu, in dobivamo sile za udeleževanje svoje krščanske vere. Zato bomo razumeli, zakaj je cvetelo versko življenje povsod, kjer so znali ceniti sv. mašo. Sv. daritev je kratki kompendij krščanstva — saj kristologična, harito — in eshatologična vsebina nauk o božjem Trojstvu itak predpostavlja. Maša je v malem celo liturgično leto, ki se je tudi dejansko iz maše rodilo. Saj je liturgičen teden le na sedem dni razširjena daritvena ideja: teden dobiva liturgični značaj po predhodni nedelji, ta pa je vedni spomin velike noči, ki spet kot predhodno idejno asociacijo zahteva veliki petek z Golgoto — in res sta v liturgiji pascha resurrectionis in pascha crucis dejansko vedno zvezani. Za mašnim obredom in liturgičnim tednom pride tretji krog — liturgične dobe: božična in velikonočna, ki ponavljata najvažnejše misterije Gospodovega življenja, namreč mladost in odrešenje. Binkoštni čas pa hoče na podlagi najvažnejših dogodov in govorov in Gospodovega javnega življenja krščansko življenje poglobljati.

Žgoča potreba liturgičnih mašnih molitvenikov in recitirane maše je pa jasna še bolj iz sledečega. Splošna je tožba, da se možaki, tudi sicer kristjani, odtegujejo cerkvi. Pastirska modrost išče vzrokov in zdravil. Problem pa je psihološki. Aktivna moška narava ne ljubi pasivne asistencije, možaku se hoče dejavnosti. Pa glej, prav mašni obred je dramatsko sestavljen. Zato bomo to rano zacelili v veliki meri, če čim tesneje pritegnemo moški svet k sodelujočemu

darovanju. Zlasti inteligenci je treba dovolj krepke religiozne hrane, te pa mu more dati predvsem liturgija. Zato nam je prevod rimskega misala tako krvavo potreben. Liturgična maša je prva stopnja katoliškega aktivizma. Čemu neki zgubi toliko ljudi v poznejšem življenju veselo katoliško podjetnost? Zato, ker se niso mogli pravočasno udeleževati, niso živeli v sredi živo utripajočega katoliškega aktivizma kot člani z istimi cilji in isto usodo.

Napačno pa bi bilo pričakovati od liturgičnega gibanja konverzij. V liturgiji prednjači logos (Guardini), etos se sicer predpostavlja in sam ob sebi sledi, a cilj liturgije ni povzročevati osnovne preokrete in velike odločitve v dušah; kajti liturgija je bogoslužje občestva, ki je že božje in se mora le še ohranjevati in rasti v Bogu, rast pa je v tihoti in miru, kakor potrjuje tudi razodetje. Le domotožje po izubljenem rajju pod katoliškimi zvezdami bo mogla vzbuditi liturgija v blodečih dušah, neposredno pa ne bo merila na preokrete vsega življenja. Zato je liturgična molitev potrebna zlasti tistim, ki so že verni in se ne zibljejo več samo na skrajnem obodu Cerkve v večnem kolebanju med sredobežno in sredotežno silo. Liturgija je potrebna tistim, ki hočejo iz svoje vere res rasti; kajti vera je kakor seme, zato je naloga vsakega, da jo umsko vedno bolj razumeva in dejansko vedno bolj popolno živi. Če hočete: liturgično gibanje je predpogoj za nositelje katoliške akcije. In še enkrat, predpogoj, da moški, zlasti inteligentni rod spet vrnemo Kralju.

Kdor ima ušesa za poslušanje, naj poslušaj!

Dr. Jože Pogačnik.

Magnum mysterium

Pismo o daritvi svete maše.

Predragi brat, draga dušica-sestra!

Naročeno mi je bilo, naj napišem razpravo, kako da prisostvuj moderni človek sveti maši, ki je postala danes za premnoge izobražene in neizobražene — nekaka tuja modrost, daljna skrivnost, ne imajoč pomena za vsakdanje življenje, za naš notranji svet.

Poskušal sem, da napišem razpravo, pa se mi je uprlo. Pisati povsem neosebno o tako ljubi skrivnosti, ki je mojega življenja središče in gorišče, je malone nemogoče. Zato rajši pišem pismo — epistola de amore Dei, ki naj razodene tebi, moj neznani in vendar tako

bližnji brat in še tebi moja bela sestrice, kako je sveta maša lepa, kako je globoka, kako je resnično sveta in vsa skrivnostna. Da tudi Tebi zagori srce, ko boš z mašnikom molil, da tudi Tebe gane božja ljubezen, ki je brez meja in bregov.

Prekrasno razlago misterija sv. maše in še kažipot, kako lahko človek miselno in čuvstveno prisostvuje posameznim delom in z liturgom-mašnikom sodaruje, podaja nesmrtno delo velikega španskega duhovnika pesnika Calderona de la Barca, ki se je o njem Goethe izjavil, „da je on tisti genij, ki ima istočasno najgloblji razum.“ Calderon pusti nastopati v svojem delu Nevednost, Modrost, Adama, Mojzesa, Janeza Krstnika, Poganstvo, Judovstvo, Kristusa, Pavla, Janeza Evangelista in zbor angelov. Nato se vrste dramatični razgovori, samogovori, ki s čudovito doslednostjo in resnično duhovitim primerjanjem pojasnjujejo odnos posameznih delov sv. maše do stare in nove zaveze, do človeka, po padcu in po odrešenju.¹

Toda tebi s tem ni ustrezno. Ti si želiš nekaj misli, ki bi te spremljale od početka pa do konca, ko se koleno upogne in srce zaihti pri besedah spoznanja in zadnjega dognanja: „Beseda je meso postala in med nami prebivala... polna milosti in resnice.“

Introibo ad altare Dei.

Psalm dvainštirideseti je overtura maše, pričetek slovesnega dejanja, je klic iz nižin življenja, k jasnosti, k lepoti, k neomadeževanosti, je prošnja za staro, prastaro pravdo med dobrim in zlim. Ali ti ni le prečesto tako iz srca govorjeno „et quare tristis incedo“ — zakaj sem žalosten? Zakaj je v tebi tako otožno, trudno, temno in vse polno bridkosti? Ali nisi otrok božji? Ali nisi lučka iz božjih rok? Zaproši iz globine srca: „Pošlji svojo luč in svojo resnico, da me bosta vodili...“ Kam? k Njemu, ki je veselje tvoje mladosti, ki je svetli plamen otroških oči, ki je nedolžni smehlaj naših sestra.

Confiteor — izpovem se.

Kako Cerkev ljubi čistost! Kako strogo predpisuje, da je vse okoli svete daritve čisto in neomadeževano. Sme biti ubožno, sme

¹ Žal so dobri prevodi Calderonovih religioznih iger težko dostopni. Navajam Joseph v. Eichendorf, Stuttgart, Cotta, 1846. ima enajstero religioznih dram, druga izdaja Leipzig 1864 je za eno pomnožena. Dr. Franz Lorinser, Don Pedro Calderons de la Barca Geistliche Festspiele, mit erklärendem Kommentar. 2. Aufl. Regensburg 1882—1887. Manz. Slovenski prevod „Skrivnosti sv. maše“ je oskrbela M. Elizabeta O. S. Urs.

biti preprosto — toda čisto perilo, čisti prti in vse umito. Morda si že videl sliko Leonarda da Vinci „Zadnja večerja“. Obraz Jezusov je tako silno osamel, tako strašno vase pogreznjen, zlasti pri oni študiji za to glavo, ki se nahaja v Strasbourgu, kjer oči ne gledajo, ampak so povešene, ker ga izdajstvo boli, ker čuti poleg sebe Judo iz Kariota. Vse okoli Jezusa pa je polno nemira, vse je polno groze, vse eno samo nestrpno strastno vprašanje na tisti strašni očitek: Eden izmed Vas me bo izdal... „Ali sem jaz?“... ali si ti?

Cerkev moli s svojimi otroki ob vzhodu oltarja pretresljivo izpoved: quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa...

Vprašaj se tedaj in prislunni v svojo notranjost: ali sem mar tudi jaz kriv? ali sem služil ljubezni, ali sem bil dober do bližnjega, dóma? ali sem bil čist, v mislih, besedah, dejanju? Ali sem bil zvest, spoštljiv in skromen? ali sem bil v resnici in dejanju kristjan?

Kdor se ponižuje bo povišan. Že prosimo eden za drugega: duhovnik za ljudstvo, ljudstvo za duhovnika, da se Bog usmili, prizanese, se potolaži in nam pokaže svoj večni obraz.

Gloria.

Radost svete noči se prismejlja izza teh besedi, božje ljubezni poljub, sladkost velikega miru, gotovost bodoče slave, vse je ena sama pesem, slavospev, himna Jagnjetu, ki sedi na desnici Očetovi. In je še pozabljenje vse nizkosti in slabosti, umazanosti in podlosti, pogled je v čisto nebo med zборе angelskih obrazov, ki se radujejo v slavi Boga Očeta. Sproščeno srce se dvigne v nadzemske višave, skrbi za hip utihnejo, praznično mirno odmeva v nas sladki tik-tak božje brezčasnosti.

Tedaj se tvoj brat-mašnik obrne k ljudstvu in zaželi, da bodi Gospod miru z nami vsemi. Nato se prične molitev ali

dihanje duše.

Nešetokrat si mi že tožil, dragi prijatelj, draga sestra, da ne moreš moliti, da svojim notranjim čuvstvom ne najdeš izraza, oblike, da iščeš v sebi, pa je mrak, tegoba, bridkost, nemir, nejasnost, ena sama trudnost. Saj ni, da bi moral povsem sam moliti. Ozri se naokoli, poglej za hip okrog sebe! Ali ne vidiš teh obrazov, poglej za hip za te običajno zastrite zastore, v te oči: kako tudi tvoj brat na desni, tvoja sestra na levi, starček pred teboj, zrel mož ob tebi moli in išče združitve z Njim, ki je prva Lepota, prva Modrost, zadnja

Jasnost, večna Ljubezen in absoluten Mir, ker je Dejavnost sama. In Cerkev prav tako vabi, da tudi ti član tega svet obsegajočega občestva moliš z njo, božjo nevesto: Oremus — Molimo! In sklep, poslušaj, kako je veličasten, iskren istočasno in vsemogočen: per eundem Dominum nostrum Jesum Christum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus per omnia saecula saeculorum... kjer dva ali trije molijo v mojem imenu, sem jaz sredi med njimi. Tukaj je občestvo, je množica in tudi med nami moli sam božji Sin in sleherna molitev, ki izzveni pred oltarjem je občestvena, skupna, družinska. Tu ne moli več posameznik, ampak Kristus sam prosi svojega Očeta, ne za malenkosti, ne za drobcene stvari od danes do jutri, ampak za večne dobrine, za moč, za vero, za vztrajnost, zvestobo, za ljubezen. Kdo se more tu ustavljati! Sin je Očeta poveličal na zemlji, sedaj Oče poveličuje Sina.

E p i s t o l a — p i s m o.

Kako si vesel pisma iz drage in ljube roke. Kako nestrpno čakaš, da odpreš ovoj, ko si na njem zazrl dobroznane poteze, ki so napisale Tvoje ime od tistega bitja toli ljubljeno. In to pismo se suče okoli samih drobnih, vsakdanjih stvari, tebi se zde važne, ker o tem govori in čeblja drago bitje — prvi kristjani pa so čakali takih pisem od svojih pastirjev-apostolov. Pisali so jih iz pregnanstva, iz ječ v svobodo, iz muk, da trpeče opogumijo, mlačne užgo, površne pograjajo. Kako so taka pisma prebrana pri javni službi božji stoterim bila uteha, tolažba, moč in opora in še kažipot v novo življenje, v poboljšanje.

E v a n g e l i u m — b l a g o v e s t.

Vsi smo vstali, tudi ti. Ali pa veš, kaj to pomeni? Še pomniš, da je to vitežka kretnja odločnosti, ponosne samozavesti, volje do pričevanja? Nekoč mi je rekla neka izobrazena dama — ko pa so vedno isti evangeliji! Res so nam znane besede — toda ali je beseda tudi življenje postala? Ali je Kristus res v tvojem življenju, doživljanju, umevanju? Ali je res evangelij luč tvojim korakom, blagovest ljubezni in žrtve? Na vse to si daj odgovor, potem boš razumel, da je umljivo poljubiti knjigo, ki je luč prinesla svetu.

O f f e r t o r i u m — d a r o v a n j e.

Kakor pšeničnih zrn snežnobelo jedro tvori hostijo, beli božji kruh, kakor sok premnogih sladkih jagod ustvari vino, tako je ob-

čestvo enote premnogih src združenih v opojnosladko žrtev Očetu, ki je v nebesih.

Ti mu daruj danes svoje delo, jutri svojo srečo, ko te poljubi smehljaj, mu daruj sladkost smeha, kako je vesel, če ve, da se raduješ z Njim, v Njem. Vsak dan bodi darovanje tvoje osebnosti, tvojih želja, sanj, hrepenenja. Kako to On ljubi...

S u r s u m c o r d a .

Pozabi ob tem klicu vse, kar je v tebi nizkega, samozemeljskega, povzpni se v večne višave kraljestva Duha, povzdigni se med angelske kore, poklekni pred tron Jagnjeta - Zveličarja sveta, ki je danes še tvoj Prijatelj, Odrešenik, Ljubitelj — jutri že morda Sodnik, proti katerega sodbi ni priziva. Moli svoj „Sanctus“ skrušen v zavesti te božje neizmernosti in neskončnosti, ki se tako ljubeče sklanja na človeški oltar.

C a n o n m i s s a e .

Bliža se vélika skrivnost. Vse je osredotočeno na kulminacijo, molitve od mašnika tiho šepetane, stare že tisoč in več sto let, strašno žive spričo tega neposrednega stika z življenjem samim, se bolj in bolj bližajo jedru. Spomin živih, kjer z vso iskrenostjo vpleti vsa ljuba imena, načrte, zamisli, svoje hotenje, preide v ponižno, ljubečo molitev za mir in rešitev pred večnim pogubljenjem in temo brez konca.

In nato zvonček... Spominjam se, kako me je pretreslo, ko sem bral izpoved Helene Mostove, poznejše dominikanke, ki je prišla nekoč kot petnajstletno dekle h katoliški maši, „da bi se pošteno nasmejala.“ Tedaj jo je zgrabila milost s tako silo, „da sem prvič klečala pred Bogom, vsa prevzeta, presunjena, v nemi molitvi. Kot v sanjah sem vstala in v meni je zaprosilo: zvonček — o, še enkrat, še enkrat.“

To je bilo njeno prvo povzdigovanje! Prvič je videla posvečeno hostijo, prvič jo je poiskalo nevidno oko med množico vernih.

Kako so včasih spomini živi. Pater Virgil Redlich pripoveduje, kako je neki gospej, ki je obhajala smrtni dan svojega neizrekljivo ljubljenega soproga, postalo vse živa, trepetajoča sedanost. Španski bezeg, ki je duhtel tedaj v sobi umirajočega, blede obličje, bolni, krhki glas, ki je sicer tako zelo lepo zvenel, poslednja beseda in še proseča kretnja njegove glave. Vsa preteklost je postala živa sedanost. Samo on se ni vrnil.

Tudi ti moraš tako doživljati svete trenutke spreminjevanja. Mašnik tedaj nadomestuje Kristusa, zastopa človekovega Sina.

To ni samo spomin. Nekoč je sedaj. Večer velikega četrtega se istinito ponavlja na naših oltarjih, v naših cerkvah, v naših kapelicah.

Nato pride še spomin in prošnja za drage pokojne. Kako je Cerkev zvesta — nikoli ne pozabi onih, ki so odšli pred nami v večnost. Tako smo združeni vsi okrog kraljevega prestola nevidnega križa, kjer je bil pravkar darovan s trnjem kronani kralj, božji Sin.

Oče naš — najgloblja molitev, kar jih svet pozna je pričetek novega dela pri sv. maši — občestvenega obhajila.

C o m m u n i o . . .

Zakaj predpogoj za občestvo ljubezni je enotnost, zato molimo skupno k enemu Očetu, ki je v nebesih, njegov otroci. Mir mora vladati v družini, dobrohotnost, kako iskren je vzdih: Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta — daj nam svoj mir. In pri slovesni maši, takoj po prvi predobhajilni molitvi, najnežnejši izraz ljubezni, odpuščanja, medsebojnega spoštovanja in dobrote — poljub miru. Ali ga res daš v mislih vsem, ki so te razžalili, ali si prosil v mislih vsaj odpuščanja vse, ki si jih ti kedaj razžalil. Tu je prilika, da pogledaš vase in se izprašaš, preden pristopiš k angeljski mizi otrok božji, otrok ljubezni.

Ganljiva je prošnja duhovnika, naj Bog ne gleda na naše grehe — kako smo vsi omadeževani — naj se ozre na vero Cerkve, ki neomajno ljubi, vztraja in veruje.

Nato se Kristus skloni k človeku in prestopi prag vedno nemirnega srca, ki le v Bogu ravnovesje najde. Lepo je to misel izrazil naš pesnik:

Sklonil se je tik do mojega srca
in je šepetal:
„Kod si blodil, blodil otrokec moj
(še v blodnjah sem bil jaz s teboj),
ali boš zdaj za zmeraj moj,
jaz sem te ljubil od vekomaj...“

Jaz pa sem le zaihtel v sebi —
kot majhno dete
in bilo mi je tako dobro.

(Francé Vodnik).

Tudi Reinhard Johannes Sorge je to doživljanje globoko-resno podal v svoji pesmi „Communio“.

Začuda kratka je zahvala mašnikova po sv. obhajilu. Globok simboličen pomen pa imajo besede „Kaj naj povrnem Gospodu za vse, kar mi je dal? Kelih zveličanja bom vzel in klical Gospodovo ime.“

Da, kelih moramo vsi vzeti v svoje roke, kelih trpljenja, odpovedi, grenkob življenja — to je povračilo Gospodu za vse, kar nam je dal. On je trpel — tudi mi moramo, On je vzel nase težki križ — tudi mi se ga ne smemo braniti. To je kelih zveličanja, čaša življenja.

Ite missa est.

Za sklep še dvoje besed, ki veljajo meni, tebi in slehernemu, ki se udeleži sv. maše.

Živ tabernakelj si, bodisi, da si šel resnično k obhajilu, bodisi, da si duhovno prejel v hrepenečih mislih Njega, ki je naše življenje. Sedaj te On pošilja domov, v urad, na delo, v šolo, med tovariše, tovarišice, prijateljice, v družine, vsepovsod boš srečaval ljudi, govoril z brati in sestrami.

Katoličan si — catholicus — pomeni vesoljen, svetobsegajoč. Pojdi pa ponesi v te prepade žalostnih src, obupanih src, zmučenih, do kraja izčrpanih vsaj žarek dobrote, ljubezni, eno samo misel od zgoraj.

Zlobe se bojiš, zasmeh te boli — zaupaj: On je svet premagal in ljubezen, ki od zgoraj pricvete, vedno zmaga.

V zadnjem evangeliju stoji beseda: fuit homo missus a Deo — bil je človek, ki ga je Bog poslal — ta človek si ti — moja draga dušica, si ti, moj ljubljeni brat — pojdi v pričevanje!

Bodi plamen ljubezni, plamen dobrote, pričuj
da je Beseda meso postala, da je še vedno
polna milosti in resnice.

Morda ti bo služilo teh par misli, da boš laže, globlje, za nekaj časa vsaj, doživljal sv. mašo — magnum mysterium.

Iskreno Te pozdravlja

Dr. Roman Tominec, O. F. M.

Nekaj liturgičnega slovstva

Vsaka liturgika.

Ecclesia orans, Herder (Zur Einführung in den Geist der Liturgie, herausgegeben von dr. Ildefons Herwegen), zlasti 1. zv.:

Romano Guardini: Vom Geist der Liturgie.

Joseph Kramp S. J., *Eucharistia*,⁸ Von ihrem Wesen und ihrem Kult, Herder, Freiburg 1926. (Izvrstna knjiga za razumevanje maše in liturgično pojmovanje obhajila — zelo praktična).

Romano Guardini: *Liturgische Bildung*, Versuche Quickbornhaus, Rothenfels a./M. 1925. (Filozofska).

Dr. Clem. Oberhammer: *Liturgische Messfeier*, Führer zum praktischen Gebrauch des Missale. Tyrolia, Innsbruck 1928. (Praktična zgodovinsko ascetična razlaga mašnih obrazcev proprij de tempore in par drugih bolj običajnih).

Romano Guardini: *Von hl. Zeichen*, Mathias Grünewald Verlag, Mainz 1928.

Dr. Fanz Sawicki, *Die katholische Frömmigkeit*, Bonifacius Verlag, Paderborn. 1921.

P. Chrysostomus Panfoeder, O. S. B., *Christus unser Liturge*, 1924. Grünewald Verlag, Mainz.

Die Kirche als liturgische Gemeinschaft, Grünewald Verlag, 1924.

Calderon, *Die Geheimnisse der Messe*, übersetzt von Richard Kralik, Ravensburg, Alber Verlag.

Dr. Linus Bopp, *Liturgische Erziehung*, Herder Verlag, 1929.

Dr. Virgil Redlich, O. S. B., *Messfeier als lebensquell*, München, Joseph Müller, 1929.

Dr. Gustav Brugier, *Kurze liturgische Erklärung der hl. Messe*, Herder Verlag, 20. Aufl. 1917.

Schott-Bihlmeyer, *Das Messbuch der hl. Kirche*, Herder..., (je praktičen).

Dr. Pius Parsch: *Das Stundengebet der hl. Kirche*². Ein liturgisches Laiengebetbuch, Klosterneuburg 1926. (Prestava in razlaga brevirja: psalt., commune).

Liturgično gibanje v praksi

Razveseljivo je, da se je tudi v našem religiozno obnovitvenem gibanju načelo vprašanje liturgične molitve. Gotovo je tudi nam potrebno, da zopet začutimo ožjo zvezo med oltarjem in ljudstvom, med cerkvijo in hišo, da se naša družba zopet posveti ne le v poedincih, marveč tudi v občestvu. Prav k temu pa naj pripomore občestvena molitev in zvezanost s cerkvijo. S tega stališča smo Slovenci tega gibanja zelo potrebni in bi nam ob smotreni obistinitvi moglo roditi prav lepe sadove. Treba pa je v praksi premagati še mnogo težav in predsodkov. Aktualni sta sedaj, se mi zdi, predvsem dve osrednji vprašanji: 1) vprašanje slovenskega misala; 2) vprašanje liturgične vzgoje. K vsakemu par besed.

I.

Če je bilo vprašanje priročnega slovenskega misala aktualno že doslej, je postalo danes še mnogo bolj. Zanimanje za liturgično mo-

litev je danes živeje kot kdaj prej in zato slovenski misale potrebnejši kot kdaj prej. Zato je prav gotovo, da so vsi slovenski katoliški kulturni krogi poklicani, da tej potrebi zadoste, če nočejo, da jih v zgodovini zadene nov očitek zamujenega trenutka, nepodjetnosti in neumevanja časa.

Manjše poskuse smo zadnji čas že doživeli. Neposredno liturgičnemu gibanju sta bili namenjeni zlasti dve knjižici letošnjega leta. V. Voduškov prevod stalnega dela sv. maše in postnih nedeljskih obrazcev. Izšla pa je v samozaložbi, kar pač kaže, s kakimi težavami se ima boriti pokret. Druga še pomembnejša pa je dr. Marijan Doklerjeva „SV. MAŠA“, ki ji je arh. Tomažič našel tako prikupno in okusno vnanjost, da se knjižica v tem pogledu lahko ponaša pred vsemi dosedanjimi. Pa tudi Doklerjev prevod vsekako zasluži, da ga s posebnim poudarkom omenjamo, ker se je rešil stereotipnih formul, ki so slovenščini marsikdaj tuje in so nam postale pomensko zelo prazne. Prevodu se pozna podrobno proučevanje prvotnega teksta, iz katerega je skušal izluščiti predvsem bistveno vsebino in jo podati v slovenskem izrazu. In kakor je v liturgičnih molitvah prav radi občestvene rabe potrebna neka stalnost, tako je vendarle potrebno, da varujemo tudi liturgični jezik zastarelosti in nesodobnosti, kadar prirejamo tekst v domačem jeziku. Zato je prav, da se od časa do časa teksti kritično pregledajo in v smislu sodobnih jezikovnih zahtev popravijo. Kolikor vem — in to je tudi iz molitvenika razvidno — se je dr. Dokler zavedal obeh težav in ni zato nikakor svojevoljno in nepotrebno šaril z modernizmi, a se je vendar kritično ustavljal ob formulah, ki so se doslej brez pomisleka prepisovale iz molitvenika v molitvenik. Ni moj namen podajati strokovno kritiko, a zdi se mi prav, da opozorim na problem tovrstnih prestav, kakor nam ga razodeva tudi dr. Doklerjev molitvenik.

Doklerjev molitvenik obsega le stalne molitve sv. maše, ki se nikdar ne izpreminjajo. Manjkajo še vsi propriji in *commune*. Za prvo silo bo molitvenik pri skupnih recitiranih sv. mašah prav poraben, a vendarle pomenjajo ti hvalevredni začetki še malo in je pot do celotnega misala še dolga. In vendar je slovenski misale potreben. Da govorimo čisto konkretno in praktično! Da pridemo do njega je potrebno zlasti dvoje: 1) človeka, ki bi nam oskrbel tekst, 2) človeka, ki bi nam ga založil.

Kar zadeva oskrbo teksta krožijo vse mogoče vesti in govorice, češ da je prestavljen v celoti, da le deloma itd. Ker je danes stvar čisto pereča — tega ne more nihče tajiti, naj bi bilo tudi morda komu

ljubše drugače — bi se za stvar moral zavzeti kdo, ki bi nam mogel in hotel v kar se dá kratkem času s svojim sotrudniškim odborom oskrbeti tekst in ga dati javnosti. Vem, so težave: treba imeti besedilo obrednika, sv. pisma in ne vem kaj še, preden more misale dobiti z vsemi merodajnimi knjigami skladen tekst. Kakor je to res in gotovo, tako pa je tudi res in gotovo, da smo današnji zahtevi in želji po misalu dolžni odpomoči za vsako ceno, ker sicer nas zadene očitek, da je ljudstvo prosilo kruha, a ga mu nismo dali. Zato je nesmiselno in praktično nemodro radi kakih jezikovnih malenkosti zavlačevati življenjsko pomembno knjigo. Vprašanje delavcev je spričo dejstva, da jih je pri nas mnogo, ki so se s tem delom že dosti ukvarjali, takorekoč rešeno. Treba je le, da stopijo skupaj in delo organizirajo. Treba pa bi bilo nekoga, ki bi bil dolžan in kompetenten, zato pa javnosti tudi odgovoren, da vso stvar čim prej spravi v tek.

Težja pa je zadeva z založništvom. Gotovo bi morala biti izdaja knjižni dogodek v vsakem pogledu, to zahteva vzvišenost teksta, današnje estetske zahteve in visoka religiozna pomembnost knjige. Taka knjiga pa bi mnogo stala in slovenska naklada bi ne mogla biti Bog vedi kako velika. Če bi jo hotel kdo prodajati po resnični ceni, bi bila predraga in nedostopna ravno tistim, ki bi jim v prvi vrsti služila, če pa naj jo prodajamo pod ceno, je treba imeti založniški fond. (Problemi majhnega naroda!!) Kaj torej? Za trgovca je sklep čisto jasen: nemogoča knjiga! Ali pa je tudi za katoličana ta sklep tako jasen? Jaz trdim, da ne, če nočemo s tem dokazati, da majhen narod ne more razviti v svojem jeziku svoji kulturni in etični rasti potrebne literature. Vsa založništva, vsa podjetja, ki jim je kaj do religiozno etične obnove naroda — in kdo bi trdil, da v teh težkih dneh tega ne rabimo! — bi morala smatrati za svojo dolžnost, da omogočijo izdajo tudi take sicer nerentabilne a potrebne knjige. Kadar gre za tako visoke namene, bi morali utihniti vsi konkurenčni oziri, vsi trgovski pomisleki. Nekateri se čutijo užaljene, da mi „mladiči“ izdajamo liturgične knjižice in preziramo starejše delavce, ki so na tem polju merodajni. K temu povemo le to, da čakamo že dolgo, a ker smo čakali doslej zastonj, smo si pomagali sami; in bilo je mogoče mladičem brez sredstev, česar niso zmogla stara podjetja.

Če smo versko še toliko živi, da nam je življenje več ko osebnosti in kupčija, bomo zmogli tekst in založništvo slovenskega misala, če pa ne — potem molčimo poslej o svoji vernosti!

II.

Nič manj važno ko vprašanje misala pa je vprašanje liturgične vzgoje. Moral bi biti v škofiji nekdo, ki bi živel predvsem širjenju liturgičnega gibanja, ga vodil in nadziral. Celo vrsto težkih, a hvaležnih problemov bi moral rešiti.

Mnogi so mnenja, da je missa recitata in liturgična molitev možna le med izobraženci ne pa tudi med preprostim ljudstvom. Ta nazor se mi zdi zmoten in napačen. Ljudstvu je taka molitev prav tako koristna in potrebna kakor izobražencem; je pa tudi možna izvedba. Izobraženec mnogo laže sam zase sledi n. pr. sv. maši kakor preprost človek. In vendar je tudi za preprostega človeka potrebno, da je aktiven pri sv. maši, da sodeluje in daruje. Če bi opravljali molitev skupno, ali bi ne prišla družinska skupnost fare mnogo izraziteje do veljave — tako bi ne imeli samo missa pro populo, marveč tudi nekako missa populi. Če s tega stališča motrimo liturgično molitev sv. maše, bo moral že vsak priznati, da je tudi ljudstvu koristna, potrebna pa še bolj kakor izobražencu.

Kar zadeva izvedbo recitirane sv. maše med preprostim ljudstvom, se mi zdi prav tako ali še laže izvedljiva kakor ljudsko petje, ki je že prodrlo do obveznosti. Treba bi bilo seznaniti ljudi v podrobnosti s sveto mašo in njenimi obredi, kar je tudi brez liturgičnega gibanja potrebno in je le žalostno, da v tem pogledu ne moremo biti ravno ponosni na svoje delo.

Treba bi bilo premagati nekaj tehničnih ovir recitiranja in stvar bi bila tako lahko uresničljiva, kakor je recitiranje molitvene ure. Laže, pravim, kakor ljudsko petje. Koliko jih je, ki peti ne znajo, ki nimajo posluha, dočim brati zna danes domala vsak Slovenec. Ljudsko petje — ki ga, mimogrede povedano, niti malo nočem omalovaževati — sicer res veže ljudstvo v neko aktivno celoto, a ta celota je s svojim petjem še vedno v jako rahlih zvezah z oltarjem. Ta celota je bolj usmerjena proti vratom in koru kakor proti oltarju. Liturgična molitev pa bi res pokazala, da ljudstvo vidi v mašniku svojega zastopnika pred Bogom, ki je s svoje strani mašnika potrdil kot posredovavca med seboj in ljudmi. Tako bi verniki res soopravljali daritev, bi se res aktivno „udeleževali“ ne pa samo „prisostvovali“.

Še cela vrsta vprašanj je tesno zvezana z liturgičnim gibanjem. Tako bi bilo za formacijo slovenskega katoličanstva zlasti važno, kako bi nam moglo služiti prav to gibanje, da dobimo iz njega

svojevstvene koristi. Važno vlogo igra pri tem gibanju vprašanje liturgičnega jezika. Jasno je, da bi pridiga morala biti naslonjena na sv. mašo (kar je n. pr. še vedno pri Francozih, ki ob nedeljskih skupnih sv. mašah ostajajo bližje liturgičnemu občestvu kakor pri nas). Na reševanje teh in mnogih drugih vprašanj nam bo misliti ob izvajanju liturgičnega gibanja, a za danes nimam namena o njih govoriti. Hotel sem opozoriti predvsem na danes najaktualnejši in najnujnejši zadevi: slovenskega misala in liturgične vzgoje, ki se ji morda nekdo posveti in vzvalovi močno liturgično gibanje med nami.

Jakob Šolar.

O svetih znamenjih

O blagoslovljeni vodi.

Voda je polna skrivnosti. Vsa je čista in preprosta — „nedolžno“ jo je imenoval sv. Frančišek. Tako skromna je, kot bi sama po sebi ne hotela nič pomeniti. Čisto nesebična je, takorekoč samo zato, da služi drugim stvarim, jih očiščuje in poživlja. Toda ali si jo kdaj videl, kjer je stala mirno in segala v globino in te je s čutečo dušo potopila vase? Ali si čutil, kako skrivnostna je bila globina? Kako se je zdelo, ko da je tam notri polno samih čudes vabljivih in strašnih? Ali pa si morda kdaj prisluškoval, kako buči v veletoku, kako neprestano valovi in šumi, valovi in šumi? Ali kako krožijo vrtinci, se vrte in požirajo? Tedaj se more dvigniti iz nje tako otožna moč, da se mora človeško srce s silo odtrgati ...

Voda je polna skrivnosti. Preprosta, čista, nesebična, pripravljena, da očiščuje, kar je umazano, poživlja, kar trpi žejo. Obenem je neumljiva, nemirna, polna ugank in nasilja, vabeča v pogubo. Prava podoba skrivnostnih pravzrokov, iz katerih teče življenje in kliče smrt; podoba življenja samega, ki se zdi tako jasno, a je tako zagonetno.

Zdaj dobro razumemo, zakaj jo je napravila Cerkev za prisodobo in nositeljico božjega življenja, milosti.

Iz krsta smo izšli nekoč kot novi ljudje, „prerojeni iz vode in Sv. Duha“, ko je stari človek v njej umrl, utonil.

In pri znamenju križa pokropimo čelo, prsi in rame s „sv. vodo“, z blagoslovljeno vodo, z zagonetnim, čistim, preprostim in rodovitnim praelementom, ki je podoba in sredstvo nadnaravnega elementa, milosti.

Z blagoslovom je Cerkev vodo očistila. Prosta je postala temnih sil; ki v njej pritajeno spé. To ni prazna beseda! Kdor ima čutečo dušo, je že občutil čar naravne sile, ki se more dvigniti iz vode. Ali pa je to samo naravna sila? Ali ni nekaj temnega, izven naravnega? V naravi, v vsem njenem bogastvu in vsej njeni lepoti je tudi nekaj zlobenga, demonskega. Vpliv mesta, ki duše otopi, je storil, da človek za to nima več čuta. Toda Cerkev ve za to in „očisti“ vodo vsega Bogu sovražnega, jo „posveti“ in prosi Boga, da jo naredi za sredstvo svoje milostne moči.

Ako stopi vernik v božjo hišo, potem omoči čelo, prsi in rame, to se pravi vso svojo bitnost, s čisto in očiščujočo vodo, da bi njegova duša postala čista. Ali ni to lepo? V tem običaju se srečajo očiščena narava, milost in po čistosti hrepeneč človek v znamenju križa.

Ali zvečer. „Noč ima svojo moč“, pravi pregovor. Nekaj resnice je na tem. Za svetlobo smo ustvarjeni. Brž ko se izroči človek v oblast spanja, temè, v katerih ugasne dnevna luč in tudi luč zavesti, se pač pokriža z blagoslovljeno vodo, ki je podoba osvobojene, očiščene narave: Bog naj ga varuje pred vsem, kar je temnega! In ko se zjutraj zbudi iz spanja, ko vstane iz temè in nezavesti in znova začne svoje življenje, stori isto. Tedaj je to kot rahel spomin na ono sveto vodo, iz katere je vstal pri krstu k luči Kristusovi. Lep je tudi ta običaj. V njem se srečujeta odrešena duša in odrešena narava v znamenju križa.

O svetem prostoru.

Naravni prostor ima razsežnosti, smeri; one tri, ki jih poznamo. Te pomenijo, da je urejen prostor, da ni kaos. Red v sporejenosti, nadarjenosti in podrejenosti. Ta napravi, da se more naše življenje pomenljivo graditi in gibati; da moremo dela snovati, oblikovati in uporabljati.

Tudi nadnaravni, sveti prostor ima neki red. Ta je utemeljen po misteriju.

Cerkev je zgrajena od zapada proti vzhodu, odkoder prihaja solnce. Tetiva solnčnega loka gre skozi njo. Prve solnčne žarke naj sprejema in zadnje. Kristus je solnce božjega sveta. Smer njegove poti kaže ureditev svetega prostora vsake graditve in vsake oblike, ki je pravilno postavljena za večno življenje.

Ko se bere evangelij, se postavi knjiga na levo stran, to je proti severu, kajti oltar je obrnjen proti vzhodu. Od juga prihaja božja beseda in gre proti severu. To ne pomeni samo zgodovinskega spomina, da je nekoč prišla od Sredozemskega morja. Jug je polnost luči.

podoba nadnaravne svetlobe. Sever je podoba mraza in temè. Iz svetlobe prihaja božja beseda. On, ki je luč sveta, ki sveti v temi in prodira v mrak, ali bo sprejet?

Tretja smer je ona od zgoraj navzdol. Ko duhovnik daruje, dvigne skledico in kelih, kajti Bog je „zgoraj“, je „sveti na višavi“. Kdor prosi, dviga pogled in roke navzgor, „iz globine“ k „svetim višavam“. Ko škof ali duhovnik blagoslavlja pri kaki posvetitvi, tedaj položi roko klečečemu na glavo, na stvari, ki leže pred njim. Kajti vse stvari so „spodaj“, blagoslov pa prihaja od Najvišjega. To je tretja smer svetega prostora. Smer duše: hrepenjenja, molitve in daritve. Smer Boga: milosti, izpolnitve in zakramenta.

Romano Guardini.

Žrtve posvečujejo delo . . .

† Dr. FRANJO ČIBEJ.

Žalostno je dejstvo, da delo dr. Čibeja ne spada več v trenutno sedanjost, temveč da je že del slovenske kulturne zgodovine. Veseli nas le dejstvo, da je njegov kulturni donesek po obsegu tako velik in po vsebini tako zelo bogat.

Bil je izredno načitan človek. Vedno sem bil vesel, kadar sem ga videl v seminarju in je imel kaj časa, kajti vedel sem, da bom od njega vedno kaj novega dobil. Vedel je za vsako novo filozofsko znanstveno delo, v kratkem času jo je predelal ali poznal vsaj kritiko o njem, tako da rad priznam, da sem vsebino mnogih modernih filozofskih knjig sprejel od njega, za kar sem mu dolžan veliko hvaležnost. Žal mi je le, — toda ne egoistično — da tega medsebojnega izpopolnjevanja ne bo nikdar več. Popolnoma svojski je bil tudi način znanstvenega dela mladega Čibeja. Najlaže označim njegovo duševno strukturo, če rečem, da je bil to od problema do problema hiteč in silno široko zajemajoč duh. Izraz te strukture je tudi njegova izredna ljubezen do novih knjig, ki jih je stalno naročal in čital. Iz teh knjig je dobival vedno nove in nove probleme, katerih rešitev je po duhovni sorodnosti z avtorjem od njega večkrat prevzel kot svojo duševno last, ki si jo je duševno asimilirал ali pa si je osvojil le avtorjev problem in ga potem z vidika lastne duhovne vsebine predelal in osebno rešil. Vendar pa se mi zdi, da je bila njegova duševnost z različnimi problemi večkrat preobložena, tako da se svojstveno obdelavajoči duh še ni mogel tako izrazito uveljavljati. Lahko pa rečem, da je bil način njegovega zbiranja duhovnih vsebin najboljši porok, da bi se ob tem zbranim in umerjenem materialu začel nekoč javljati njegov specifični duh, ki je že ob dosedanem delu kazal izredno ustvarjajočo silo ter svojo izrazito duhovno usmerjenost.

V splošnem pa je razvoj njegovega duševnega udejstvovanja in kulturnega dela približno takle. Na univerzi se je takoj v začetku začel zelo živahno zanimati za teoretična vprašanja moderne pedagogike, posebno še za sociološko-pedagoške probleme. Delen plod njegovega takratnega dela je disertacija, ki skuša izkazati

elementarnost in posebnost socialnih vrednosti in čuvstev. Plod njegovega raziskovanja vrednostnega sveta pa so tudi različni in zelo mnogoštevilni doneski za naš „Križ“, izmed katerih se po mojem mnenju najbolj odlikujeta razpravi o snovanju naše etike ter o metafiziki in dialektiki slovenstva. Po končanih akademskih studijah pa ga je zajel duh moderne sociologije, karakteriologije in studij strukturne psihologije. V smeri teh ved in prav posebno še v smeri sociologije je rastle njegovo znanstveno zanimanje prav do konca. Njegovo posebno zanimanje za sociologijo pa je dobilo še poseben poudarek in pridobilo tudi na intenziteti ter na globini, ko je bil dva semestra v Münchenu pri prof. Fischer-ju, ki ga je zelo visoko cenil. Ker tu ni mesto, da bi se z njegovimi znanstvenimi deli podrobno pečal, zato naj omenim le razprave o sociologiji, umetnosti in religije, o idealu slovenske izobrazbe, o psihologiji pri Ivanu Cankarju ter o funkciji pesništva, kjer podaja znanstveno zanimivo novo funkcijo pesništva, ki da je tudi tolmač življenja (gl. A. Sodnik: Zgodovinski razvoj estetskih problemov str. 354). Poleg sociologije pa je bil njegov duh usmerjen tudi k psihološko-pedagoškim problemom in znano je, da ima poleg razprav o temeljih moderne pedagogike že obdelano tudi mladinsko psihologijo, katere uvod je objavljval v Pedagoškem zborniku 1928. Njegov nestalni duh pa je odšel v večnost sredi množice problemov, ki so se mu kopičili ob njegovi najnovejši, toda žal še neobdelani habilitacijski razpravi o pedagoški psihologiji. Vseh njegovih razprav pa je okoli 50.

Bil pa je tudi praktičen pedagog. Nastavljen na moškem učiteljskišču v Ljubljani si je znal tekom svojega kratkega dvoletnega delovanja pridobiti ljubezen izročene mu mladine in spoštovanje celokupnega profesorskega zbora. Na čudovit način je združeval v sebi teoretične in praktične pedagoške sposobnosti.

Silno plodovit in izredno ustvarjajoč pa je bil nedvomno tudi človek, ki je za slovensko mlado znanost obetal silno veliko. Bil je vpoštevan in važen člen slov. znanstvenega naraščaja. Bog pa ga je sredi dela, vsega hrepenečega po resnici, vzela k Sebi, da je v trenutku zagledal v Njem večjo Resnico. Ob proučevanju njegovega nedokončanega dela pa se ga bomo s hvaležnostjo in ljubeznijo spominjali in ostal nam bo vzor resnega in vztrajnega mladega znanstvenika.

Dr. Stanko Gogala.

Ko večnost kliče

(† Tinetu Stanglu — človeku.)

Ali čutite, bratje, kako veje dih božji skozi nas? Kako nas neprestano ovija s svojimi tajnimi, nedoumljivimi potmi v misterij svojega večnega snovanja? Kako nam stavi mejnike, kako nas priklepa vedno tesneje nase s svojimi vezmi, z dragocenostjo žrtev, ki jih sprejema?

Bratje, sklonimo za trenutek glave in prisluhnimo klicu, ki je vedno močnejši, vedno neodoljivejši krog nas in v nas.

Večnost kliče...

* * *

Kakšne so študentovske sobice? Velike, majhne, z oknom in tudi brez njega. On je stanoval takrat zunaj meča, v sobici, ki je bila kakor brez okna. Stol,

postelja, ob strani stojalo za knjige — to je bilo vse. In človek se je še komaj obrnil v sobi.

Ni bilo v naši navadi, da bi se obiskovali. Vsak je živel svoje življenje popolnoma zase. In se ni rad razkril nikomur. Le redko je našla beseda pot — iz srca v srce. Takrat smo se samo spogledali — in šli zopet vsak svojo pot.

Ob motni svetilki je sedel na postelji, jaz na stolu. Samo enkrat sem bil pri njemu. Nikoli nisva mnogo govorila. Tudi takrat ne; le ob slovesu mi je s smehom rekel:

„Nam vsem je še vedno pisana zgodba slovenskega študentstva. Da mora umirati ob svojem idealizmu — in polnih skledah. Ne vem, ali se bodo mogli sploh časi spremeniti ali ne...“

* * *

Bil je prefekt pri študentih. Radi kruha. Prisluškoval je utripu mladih src, ne da bi kdo slutil to. In je iz tega življenja vzrastla njegova svetla misel, ki jo je tehtal, oblikoval, dokler je ni Najvišji dokončal: Ustvarjal je visoko pesem mladosti.

„V polnost zorenja“, tako nekako naj bi se glasil naslov delu, ki ga je nosil v srcu. Mladec-hrast, široko razpleta svoje veje v sinje nebo, čez žitno polje, ki hiti pod srp. Vse je prepojeno samo ene silne zavesti, da je mladost, mladost vrhunec sil, rasti, da je vrhunec, ki se spaja z Najvišjim...

* * *

Ko je nam med maturo umrl tovariš Muhič, smo se vsi stresli, kdo pride prvi za njim?

Pol leta nato sva se v čudnih okoliščinah srečala s Tinetom: prišel me je obiskat kot akademik. Iz Ptuja. Rekel mi je samo eno besedo: „Vsi mislite, da sem zdaj jaz na vrsti. Pa se čutim vendar tako zdravega in močnega!“ —

Kmalu nato je zbolel na smrt. Prišel je v Ljubljano. V bolnico. Kot rekonvalescenta sem ga čez mesece našel še vedno tam; govoril je tiho in plašno o svoji bolezni. In o življenju in Bogu.

„Govoriva čisto polahno: da ne odženeva življenja, ki se je zamudilo pri meni; in vere moje v njega in — Večnega, ki jo živim,“ se mi je smehljaj.

* * *

Od takrat sva si bila zelo blizu. Bil sem v počitnicah pri njem. Počasi sva hodila čez travnike in njive.

„To je zdravje!“

Oskrbo je imel zelo dobro.

„Zdaj, ko vé ves svet, da gre pri meni za res, se brigajo zame. Prej pa je bila moja pesem — pesem slovenskega študenta, brez doma, brez zajtrka in večerje, opoldne kosilo, ki sem si ga priberačil skoro. Soba temna, mokra — mladec pa hoče solnca, solnca in — hrane! — Kakor da bi se hoteli zdaj vsi zavarovati proti kakim očitkom, zdaj, ko je prepozno!“

* * *

V njegovih sinjih očeh pa je bila zapisana neomejna vera v življenje in zdravje.

„Ko se okrepi in ko mi zapoje zopet stara moč po žilah, dovršim svoje delo, svoj poem. Le okrepati se moram, paziti nase, na vsako malenkost paziti...“

Tako mi je govoril letos ob nastajajoči pomladi, ob najinem zadnjem svidenju...

Poslavljajoče se leto ga je vzelo...

* * *

Človek, ki stopa čisto svojo pot tudi v vsakdanjostih. Kdor ga je poznal, bo priznal, da je resnica; človek s silnim vplivom na svojo okolico in z izredno močno intuitivnostjo — to je v dveh besedah on. Stopali smo tiho ob njem. Nismo vedeli, zakaj. Slutili smo, kar mi je sam potrdil, veličino njegovega notranjega duševnega dogajanja. Njegovo borbo navzgor, njegovo iskanje, njegovo spoznanje.

Vpil sem v noč brez zvezd:

„Iščimo!

Iščimo! Iščimo!

Iščimo! Iščimo! Iščimo!“

— — — — —

Odgovorilo mi je iz noči:

„Odpoved!

Odpoved vsem...!“

Tako je zapisal on — tretješolec... Samoizpoved, spoznanje zrele duše, preizkušene že v težkih borbah. In se je boril.

Kakor romar je nato šel svojo pot dalje, mimo treh holmov, ko je kresal ob tlak njegov trdi korak, vedno više, vedno dalje... dokler ni sedaj dosegel vrhunca in miru, ki je bil njegov cilj.

* * *

Večnost kliče, bratje!

Prisluhnimo klicu! Danes smo, jutri vas ni. Najboljši bodo prvi... Žrtve posvečujejo delo...

Ni žalostna, ampak vzvišena, sijajna je ta misel:

Večnost posvečuje, kliče!

Danes me je iz dalje poklicalo zopet, kakor takrat, ko sem bil ob smrti prvega pokretaša Muhiča tudi daleč, daleč od domovine, poklicalo me je določno in jasno:

Vrši mojo oporoki ti in vsi, ki smo hodili skupna pota. Jaz bom stopal z vami...

Sorodni z Večnostjo, bratje, stopajmo više, vedno više k vrhu Združitve in Miru...

Paris, v začetku septembra 1929.

Anton Krošl.

OCENE

JANKO GLASER, ČAS — KOVAČ.

V Mariboru 1929.

Profesor mariborske gimnazije je spet izdal zbirko svojih pesmic. Ni to tako važen pojav, da bi se moralo govoriti o njem; važno pa je, da del naše literarne publike (in morda še celo kritike!) ni do nje zavzel tistega stališča, ki bi ga moral („ženski svet“ se n. pr. navdušuje in poziva h kupovanju!). Morda je to zaveden ali nezaveden poskus, obdržati ljudi v starem stilu, zadovoljne z lahkim in zvenečim, nekritičnem in brez okusa: to je pa menda važno!

Prešeren bi se morda veselil tako poznega potomca, Župančič se ga mora najbrž sramovati, ker jih ima že itak dovolj in samih slabih. Ako bi se na isti časovni ravnini pogledali kakor Prešernova romanca z „Mariborsko legendo“, še potem bi ena takoj omedlela; podobno je z Župančičem in kakimi „Popotniki mimo solnca“, ki je morda še najboljša, z „Jutrom“, ki je okrnjena, z „Večerom“ ali „V mesečini“. In še „Pesnik“ povrhu! Kako da nihče ne protestira!?

In ne glede na to smo vendar že davno in že daleč od Prešerna in od Župančiča; v vsaki dobi pa zveni in grabi le tisto, kar je v dobi. Da je smisel in cilj vsega razvoj, tega gotovi ljudje menda nikoli razumeli ne bodo. In še nečesa ne bodo razumeli: da se je to, kar danes raste in nastaja in je načelno že zmagalo in kar imenujem novi realizem, prebilo skozi ekspresionizem in skozi vso povojno borbo in se danes po borbi ureja, dočim so Glaser in njegovi ostali mirno tam, kjer so bili od začetka. Morda si kdo še celo naivno misli, da je stil 1929 isto kakor stil okoli 1910; kakor da more biti zmagavec kriz isti, kakor oni, ki jih nikoli ni videl...

Čuden rep se vleče za razvojem; morda se bo dal dobro porabiti kot zabava ljudem. Danes o Glaserju ne vemo.

odkod gre in kako hodi, s kako notranjo nujnostjo; znabiti je kdaj pel od kod drugod, danes poje profesor nemške in slovenske literature, če ne še zgodovinar nekoliko. Napiše legendo in misli, da je pač jako potrebno, da ne bo slovenska literatura preveč revna na njih. Dela se z zavestjo!

Toda še tisto njegovo potomstvo iz nekdanjih dni je izgubilo svežost in barvo, utrujeno je in govori le radi tradicije, ko bi najrajše samo molčalo; in dikcija, vedno bolj profsorska, literaturna; in ritem, ritem! Naloži se voz, pelje nekaj časa v klasično pravilno, pride kamen, prosim pesem kamen pod kolo; pa se oni na vozu ne zmeni za to: saj gre hvala Bogu samo za to, da se ne zvrne... Kakor da ni občutka za ritem.

Pesmice in misli v zbirki so res obččloveške“ (menda po „ženskem svetu“), a tudi občepovršne in neizčrpane, register občutij in doživljanj morda še širok, a jako medel, brezposeben, splošen, neizveden.

O absolutni doživetosti ali nedoživetosti govoriti se seveda ne da; jasno pa je, da je treba brez usmiljenja ločiti stvari kakor so osebno doživetje in umetniško doživetje (pri čemer poudarjamo oblikovno doživetje, organsko najdenje oblike!). O tem govoriti imamo pravico in dolžnost. Seveda ima pa iz oblike nazaj možnost in upravičenost sklepati tudi o vsebini, globini, intenziteti — in — celo kvaliteti čisto osebnega doživetja. (Podoživljanje pa seveda ne spada nikamor.)

Priznati moram, da mi je bilo pri Glaserju včasih žal za kako misel ali novo označenje, ki ga je takoj po rojstvu utrudila oblika, premagala konvencionalna zunanost pa je usahnilo vse kakor voda v pesku. In to, ker forma in dikcija ni doživeta; zato ne zmaguje, nego mori, ubija zarodek.

Stvari, ki nam nimajo nič več povedati, ne smejo v javnost. Menda vendar ni preveč, ako se od gotovih ljudi pričakuje več iskrenega gledanja na vrednost svojega dela in manj zaljubljenosti v svoje zmožnosti. Ali pa gre ves tempo razvoja res prehitro in so, ki ga ne morejo niti progledati, niti videti, kaj še slediti? Utihniti pa bi vendarle morali znati.

Sicer pa se kritiki da izogniti s tem, da avtor svojih milih igrac nikomur ne kaže in se sam bavi z njimi, ali da jih nudi samo gotovi javnosti. Mislim, da še obstoji institucija domačih umetniških prireditelj, in vem celo pozitivno, da albumarstvo naravnost cvete. Čisto privatno je vse dovoljeno.

Saj ne gre niti za Glaserja niti za celo generacijo, ki ji pripada, dasi vem, da še živi in celo močno živi, nego za ekonomičnost v tistem, kar imenujemo slovensko literarno produkcijo (pravzaprav publiciranje). Mislim, da tukaj nihče ni brez odgovornosti do resničnega razvoja, ki je specielno še pri nas tako silno odvisen od stanja narodnega premoženja. In okus, okus, to je še važnejše. Ovirati bi vsaj vsega skupaj (tudi indirektno ne!) ne smel nihče; predvsem ne ljudje, ki poznajo literarno zgodovino in zgodovino pokretov.

Avsenak M.

DR. ALMA SODNIK, ZGODOVINSKI RAZVOJ ESTETSKIH PROBLEMOV.

Ljubljana 1929. Belo-modra knjižnica.

Ni moj namen, da bi se podrobno pečal z razvrstitvijo, obsegom in interpretacijo zgodovinskega materiala, ki ga uporablja ga. v svoji obsežni knjigi, marveč pokazati hočem ono osnovno misel, na kateri celotno delo sloni in ki mu daje brez ozira na zgodovinski material neko svojevrstno vrednost. To potrebo čutim tembolj, ker sem videl, da g. dr. R. Ložar, v svoji kritiki tega dela (Dom in Svet št. 5.) ni zadel bistvene strani na tej

knjigi in daje zato njegovo piedestalsko visoko modrovanje šlo mimo cilja.

V vseh panogah mlade kulture se vedno bolj uveljavlja faktor duhovnosti in to ne samo vsebinsko, temveč tudi v metodi modernega kulturnega udejstvovanja. Najlepši dokaz za slednjo trditev nam je, vsaj glede znanosti, delo ge. dr., ki je tudi v metodo zgodovinskega dela uvedla duhovni vidik. Ge. Sodnik namreč pri njenem delu ni šlo za zgolj formalno vprašanje, kako so si sledili različni estetski sistemi, oziroma kako so različni estetski problemi hronološko nastopali eden za drugim in tudi ne za vprašanje do sedaj, sicer upravičeno, tako važnih analiz različnih osebnih vplivov, temveč šlo ji je edino le za ono interno in iz duha obdelanega estetskega problema izvirajočo vsebino, po kateri so si hronološko še tako različni in osebno neuplivani estetski sistemi med seboj vendar podobni ali tvorijo celo kako specifično razvojno lestvico, tako da je eden podlaga drugemu, ki se na njem gradi in je radi tega popolnejši, jasnejši in resničnejši. S te strani je torej metoda t. j. temelj tega zgodovinskega dela vsebinska in duhovna, ker ji gre le za vsebino oz. za duha različnih estetskih problemov. Razlog pa, da je uporabila ga. dr. v svojem delu, ki ima že radi te metode same svojo posebno vrednoto, uporablja baš to, lahko rečem, analitično zgodovinsko metodo, pa je dejstvo, da izhaja iz analitično-teoretične šole prof. Vebra in da je zato tudi pri zgodovinskem delu začela uspešno uporabljati svojstveno metodo te šole.

O analitični metodi zgodovinskega dela pa še to-le: možni sta dve analitični zgodovinski metodi. Prvo lahko imenujem analitično-apriorno in obstaja v tem, da se zgodovinar pri svojem delu sploh ne zanima za vprašanje efektivnega zgodovinskega poteka različnih problemov, temveč da mu gre le za različne možnosti,

po katerih bi se neki problem z ozirom na različne drugačne kulturne in psihološke faktorje lahko interno razvijal. Je to neko svojevrstno zgodovinsko delo, ki dosedaj sploh še ni realizirano. Poleg te čisto analitične pa je možna še druga analitična metoda, ki jo lahko imenujem analitično-empirično in ki obstoja v tem, da se zgodovinar pri svojem delu zanima v glavnem za interni razvoj problemov samih, da pa upošteva pri tem tudi učinkoviti zgodovinski razvoj. To drugo analitično metodo pa uporablja v svojem delu ga. Sodikova. Pri tej metodi pa obstaja med internim razvojem problemov ter med učinkovitim zgodovinskim razvojem istih problemov nujno le to razmerje, da je učinkoviti razvoj vedno le realizirana možnost internega problemskega razvoja. Zato je seveda nujno, da je ga. dr. morala najti soglasje med obema vrstama razvojev. Pripomniti pa moram še, da tako analitično zgodovinsko raziskovanje nujno zavisi in predpostavlja materialno poznavanje učinkovitega zgodovinskega razvoja, tako da je mogoča analitična zgodovinska metoda le na osnovi do sedaj običajne zgodovinske metode. Vendar pa leži v tej materialni odvisnosti analitične metode od običajne zgodovinske za njo velika ne-

varnost, da najde analitični zgodovinar tudi kot interne možnosti problemskega razvoja le one možnosti, ki so se zgodovinsko učinkovito realizirale in da postane radi tega analiza nepopolna. Toda vsled empirične odvisnosti te metode od empirično danega zgodovinskega materiala, je empirično nemogoče, da bi bilo drugače.

V tej analitično-empirično zgodovinski metodi, ki je v knjigi ge. dr. večinoma zelo jasno izvedena, vidim posebno vrednost tega dela. Priznam, da je način takega z zgodovinskega dela nov in da se od običajnega zgodovinskega dela v mnogočem razlikuje, toda trdim, da mora vsaka interna kritika to dejstvo nujno upoštevati in da mora začeti s svojo kritiko ob tej novi, toda osnovni misli te knjige. Po mojem mnenju pa je taka zgodovinska metoda mnogo uspešnejša, ker prodre res do bistva predmetov, katere zgodovinsko raziskuje in ker zgradi na ta način notranje enoten in zato naraven sistem zgodovinsko gledanih predmetov. Priznam pa, da tako zgodovinsko delo nujno zavisi od običajnega zgodovinskega zbiranja materiala, v kolikor ni čisto analitično-apriornega značaja, pa še tu so temelji pridobljeni empiričnim potom.

Dr. Stanko Gogala.

BELEŽKE

V ODGOVOR.

Mnogim se zdi čudno, zakaj naš list ne reagira na vse mogoče pisane in govorjene komentarje in glose ob našem listu. Dobro se zavedamo, da se polemike — zlasti pri nas — prerade izrode v prepir, ki je največkrat vsaj brezploden, če že ne škodljiv. Naše načelo v tem pogledu je: povej svojo misel in bodi tiho, dokler nimaš česa popraviti ali kaj novega povedati. Na zavijanja in podtikanja ali

celo na kak neslan časopisen napadèk bomo dosledno molčali, ker imamo še mnogo povedati. Vsem pa, ki bi radi mirno spali, a jim mladina preglasno govori in presamosvoje misli, navajamo besede Carla M. Schöller-Honnef:

„Tragika mladine? Ne tisočkrat ne! Mladina se bori za ideje in ne za stolčke: ustvarjati hoče, ne urejati, teči hoče, ne sedeti. Za mladino še nikakor ni prišel čas urejanja. Preje mora vse po-

svetiti in pretrkati, utrditi temelje, izdreti trhle tramove in si oskrbeti nove. Prav, imenujmo to rovarjenje, brezobzirnost, drznost. Je pa koncentriranje okrog tipične mladinske naloge.

Tako si borba med mladimi in starimi ostaja bistveno vedno enaka. Menja se le silnost. Doba more biti bolj ali manj šibka, kakor pač predčasno njeni zastopniki odpadajo k starim. In vendar je nekaj posebnega danes v tej večni borbi. Ne stoje si le mladi in stari nasproti, ne le preteklost in prihodnost. Poleg njih stoje še tretji, ki jih vežejo le strast, grabežljivost in uživanje. Trenotniki brez vesti in tradicije. Vrsta teh družabnih škodljivcev in sebičnežev lahko še naraste. V takih časih postane borba mladine posebno težka. Boriti se proti okostenelosti in zlorabi istočasno, more dati časovni borbi svojevrsten obraz. In tak je položaj današnje mladine. V tem dobiva nasprotje med mladim in starim svoj posebni obraz. Zdi se, kakor da stari strasti zastranelih vključujejo v svojo lagodnostno konvencijo in z njo vred branijo parazitsko življenje teh neoviranih uživavcev. Tedaj stoji mladina zvezni fronti nasproti. Mladi, zavezniki vesti, slutijo to zvezo lagodnikov in utrujenecv z brezvestnimi sužnji uživanja. V tem tiči teža današnjega boja. In ta teža omogoča razdraženost na obeh straneh. Mar hoče rod, ki je bil pred in med vojsko mlad, stopiti med stare? To bi bila res tragika tega rodu. Nikakor pa ne tragika mladine!

Mladina ima za seboj svojo prožnost in svojo nesmrtnost. To ji kljub vsej teži borbe daje strateško prednost. Mladina ne umrje. Vsak dan se poraja nova in stopa na izpraznjena mesta. V bodočnost prodira po večnem zakonu življenja, dočim stari umirajo in uživavcem postajajo njih užitki puсти.

Ker in dokler mladina vedno stavlja brezobzirno vprašanje vesti, ima vedno ob strani tudi večno, vsemogočnega Boga,

ki piše zakone vesti. Ker korenini vest v onstranosti, ker so koncem koncev naravni zakoni nedosežni utrujenosti in uživanju, zato mladina ne more biti nikdar premagna. Njena borba za življenje je lahko težka; ima pa v svoji onstranski zakoreninjenosti vesti močnega zaveznika: cerkev, srednico med Bogom in ljudmi. Gotovo, tudi ljudje v cerkvi, nosilci milosti se lahko postarajo. Cerkev sama pa je opora vesti, čuvarica pravne postave. Zato je cerkev večno mlada. Vedno znova stavlja ljudem vprašanje iskrenosti. Nobene vnanje sile ne morejo oslabiliti njene notranje mladostne moči. Njej ne velja ne kasta ne bogastvo ne starost; svoje svetnike jemlje iz vseh stanov in dob. Ne ozira se na užitke, na lagodnosti, na številčno moč. Pred njo obstoji samo eno: vestna uvrstitev v večno naravo kakor jo je ustvaril Bog, usmerjenost k popolnosti npravnosti, k Bogu!

To je večni boj in napor mladine, ki čuti v sebi še stari sen človeštva po izpopolnitvi. Zato je cerkev prijateljica mladine. Mladina pa mora ostati mlada; ne po letih, to se izmika naši moči, pač pa mlada po volji, da se vraste v občestvo s svojimi življenskimimi nitmi po vesti daleč od lagodnega miru, kakor ga ustvarja okostenela konvencija. Naj imajo stari politično moč! Mladi imajo idejo torej duha. Če se jim politika zapira, se lahko zateko v cerkev. Katoliška akcija rabi mladine. Cerkev mladini rok ne veže, marveč jih ji razvezuje k borbi proti brezvestnežem kakor tudi k borbi proti spečim. Tragika mladine? Ne, veselo upanje brez najmanjše tragike!"

Das neue Reich, 17. avgusta.

ISKRENOST IN PLEMENITOST

sta redki prikazni v naši javnosti. Celo „viteške“ organizacije so segle po bojnih sredstvih, ki jim jemljejo pravico do lepega naslova. Nekateri ljudje so namreč trdno prepričani, da je mogoče z dema-

goškimi sredstvi in zavijanji mladino prevariti za njene vzore in njeno miselnost. To je pravtako velika in usodna zmeta kakor ona druga, da ubijajo in blatijo ljudi, ki so slučajno udeleženi pri kakem pokretu ali gibanju, kakor bi ne vedeli, da sodobnega pokreta ne ustvarjajo in ne ubijajo kaki posamezniki, marveč je organsko dozorel plod sodobnih razmer in sodobnega rodu. Morda se jim posreči moralno ubiti enega ali drugega vidnih činiteljev, morda jih oplašé še več — ene stvari pa s tem dosegli niso in ne bodo: ideje, ki je vzvišena nad vsako osebo in vsako organizacijo in bo živela toliko močneje, kolikor bolj se bo v trpljenju izkristalizirala. In ta deluje z vse drugačno silnostjo kakor brezdušna disciplina.

Sicer moramo čisto odkrito priznati, da ne razumemo, čemu nekatere organizacije smatrajo za tako zelo potrebno, da segajo po takih sredstvih, kadar hočejo „obvarovati“ mladino pred „križarsko nevarnostjo“, ko lahko mirno trdimo, da so jim prav križarsko orientirani ljudje dali mnogo življenja in svežosti — poglej njih glasilo in njih sestanke. Sicer prevzemajo anorgansko, počasi in previdno, večinoma v že okosteneli in sterilni obliki žive elemente našega pokreta, a pri tem se menda niti ne zavedajo, da sami sebi podirajo kitajski zid, ki naj bi jih ščitil pred „križarsko nevarnostjo“. Tako mešanico mladega in starega ponujajo mladini po sestankih — a mladini ne tekne. Stična bi vedela marsikaj povedati. Nekateri „pravoverniki“ se čutijo poklicane, da svoje tovariše, ki so manj „pravoverni“ za hrbtom popravljajo in pobijajo njih nazore — dijak naj si pa ob vseh teh nasprotjih pride na jasno! In če bi križarji ne bili nič drugega kakor slaba vest, ki nekaterim organizacijam ob vsaki priliki vsiljuje vprašanje: kaj bodo rekli križarji? so za slovensko kulturo potrebni in važni. Mi vsaj — to vam že lahko zaupamo — nismo nikoli govorili, pisali ali delali s takimi

oziri, bili smo brezobzirni v misli, besedi in dejanju, ker smatramo to za svojo dolžnost nasproti resnici.

Prav tako se je zgodilo prvič, da se je idejna borba prenesla na praktično polje in je centrala izključila podrejeno organizacijo radi križarske usmerjenosti, čeprav tega ni upala iskreno priznati. Da pa se neiskrenosti pridruži še neplemenitost, niso ostali le pri juridičnem aktu, marveč so se spravili celo na osebe. Daleč preplemeniti so člani prizadete organizacije, da bi hoteli vračati milo za drago, ker jim je stvar več ko ljudje in so o zmagi svojih nazorov trdno prepričani. Mi vsi pa, ki pri „Križu“ gledamo prve žrtve svoje miselnosti, jasno in z obžalovanjem povemo: obsojate in ubijate se sami!

Kar pa zadeva naše načelno razmerje do organizacij, povemo to-le: 1. Mi nismo nikakor nasprotni organiziranemu življenju in delu. Na vseh sestankih in pri vseh pogovorih smo si bili popolnoma edini, da je treba organske penetracije obstoječe družbe, da ne maramo in ne bomo osvajali nasilno, ker vemo, da je vse tako delo udarec v vodo. Rado se nam sicer podtika, da smo mi krivi, da na vseh koncih in krajih gine zanimanje in smisel za obstoječe organizacije, da jim ubijamo red in disciplino, da rušimo avtoriteto itd. Dobro je, da križarstvo obstoji, ker bi drugače ne mogli iskati vzroka drugje kakor v sebi samem, tako pa je križarstvo caper emissarius. Vedite pa, da sami sebe varate. Vzrok gornjih pojavov je ideološka praznina, ki razjeda naše delo že nekaj časa sem (več ali manj že 25 let). Če so bili Mahnič, Jeglič, Kreki in Kalani ob svojem ustvarjanju idejno globoko fundirani umetnikistvaritelji, so njih sinovi le še izučeni rokodelci brez notranje, idejne sile duha — in to je prava bolezen vsega našega organizacijskega življenja. Tudi v tem je usodna zmeta, da kdo zamenjava konkretni program, vnanjo zaposlenost ali

celo vnanjo organiziranost in zdiscipliniranost z ideologijo. Vse to je pesek v oči in je notranja šibkost in disharmonija v organizaciji le toliko silnejša. Tudi v tem je težka zmeta, če kdo misli, da je ideologija (uveljavljanje resnice v konkretno danem položaju) nekaj statičnega in časovno neizpremenljivega. Če ideologija res živi pravo dinamično življenje, se z vsemi življenjskimi pojavi vred ne prestando korigira, razvija in oplaja. Vsak organizem, ki skuša živeti iz neke zgodovinsko zaključene, torej nesodobne ideologije, je zapisan zgodovini in je anahronizem. In pri nas je en cel rod ideološko gradnjo prezrl, zanemaril, da ne rečem popolnoma opustil. Prevzel je bogato dediščino in se z gesto bahavega dediča polenil. Pa je bogastvo plahnelo in plahni, ker kapital ni več živ in ne nosi obresti. Otroci vidijo resničen položaj in se skušajo neizbežni katastrofi umakniti s tem, da se oskrbe za bodočnost, a staršem vzbuja to hudo vest ali káli in se jeze, da ne žive od njihove idejne praznote.

2. Mi ne bomo nehali poudarjati svobodo duha in svobodo sproščenega udejstvovanja iz polnosti osebnostne moči, ker vemo da je predpogoj vsakega kulturnega napredka. To pa je mogoče le v etično visoko stoječi družbi brez karieristov, brez hlepenja po časti in denarju, brez zahrbtnosti in spletkarjenja — pač pa v popolni iskrenosti in plemenitosti. In zlasti teh poslednjih manjka pri nas tako zelo, da se ti vsiljuje vtis, kakor da je vse naše delo potrebno le par ljudem, da zlezejo do primerne družabne višine, do primernih služb. V taki družbi je res možno vladati le z disciplino, kajti le ena preiskrena beseda lahko omaja „avtoriteto“.

3. Obžalujemo, da s svojim nastopanjem onemogočate naraven razvoj in ustvarjate prepad, ki ni potreben, pač pa bo mnogim v škodo, a nam ne, ker smo že preko njega — življenje ne teče ni-

koli nazaj! — pač pa mnogim, ki bi hoteli in morali priti kdaj čezenj. Mnogo boljše bi bilo, da nam poveste, zakaj nas s tako apriornostjo odklanjate. Treba pa bi bilo tudi v tem odgovoru iskrenosti. Morda je še največ iskrenosti v strahu za stolčke in mesta — a ta strah je še zelo neupravičen. J. Š.

DA SE POGLOBIMO do svojih življenjskih osnov, je že prav spočetka naša srčna želja in odločna zahteva. Treba pa je do tega spoznanja priti iz notranje nuje in ne iz vnanje oportunističnih razlogov, ki jih morda narekuje trenutna konstelacija razmer. Ob urah zapuščenosti in trpljenja se marsikdo spomni Boga, žal ga preradi pozabljam v razkošju moči in veselja. Prav zato pa sta žalost in trpljenje tako bridko potrebna za zdravje in ozdravljenje bolnega duha. Odkrita beseda, zlasti resnična nas bode in boli, a zdravi nas le; celo tistim pomaga, ki jo zavračajo in odklanjajo. Kar je bilo še pred kratkim v tvojih ušesih kletev, ponavljaš sedaj kot blagoslov!

POPRAVKI: KRIŽ / II. 5+6 1929.

Str. 81 vrsta 22 namesto: nmen — namen; 81, 29 idejah katoliški akciji — idej o katoliški akciji; 81, 32 nastopil — nastopila; 82, 25 impulzom — impulzom; 82, 27 kacija — akcija; 82 v zadnji vrsti : in ne na — in na; 85, 2 nalogo v — nalogo, v; 85, 18 pa — po; 86, 35 ali za gospodarstvo — ali gospodarstvo; 86, 36 blaginjo, isto — blaginjo; isto; 87, 8 akciji? Kako — akciji? Kako; 87, 10 Krstusu — Kristusu; 87, 35 izvzemši — izvzemši; 88, 21 obliki v — obliki, v; 89 12 ut summa — et summa; 91, 6 oni — duhovniki; 91, 18 24. jan. — 24. jun.; 91, 26 opminja — opominja; 95, 3 civilizacije — civilizacije; 95, 35 publicae — publice; 94, 6 charachter — character; 94, 14 omnio — omnino; 94, 14 quem admodum — quemadmodum; 94, 16 ordeant — ardeant; 94, 29 cristianam — christianam; 95, 9 eam dedecet — eum dedecet; 95, 13 Mehki — Mehiki.

PREJELI SMO V OCENO:

Dr. Franceta Prešerna, ZBRANO DELO, uredila dr. A. Pirjevec in
dr. J. Glonar, Jugosl. knj. Lj. 192.

Dr. Iv. Pregelj, IZBRANI SPISI, 3. zv., Jugosl. knj. 192.

Auffray-Logar, VZGOJNA METODA bl. Janeza Bosca.

Izdali in založ. salezijanci, Ljublj. 1929.

V smislu današnje vsebine opozarjamo vse, ki se zanimajo
za vpeljavo recitirane sv. maše na neobhodno potrebno
sredstvo

SVETA MAŠA

ki jo je v izredno lepi vnanji obliki in lepem prevodu
dr. M. DOKLERJA izdal konzorcij „Križa“. Priporočamo
skupno naročanje. Stane pri skupnem naročanju vsaj 10
izvodov 10— Din izvod, sicer 12— Din in poština.

Istočasno opozarjamo na majhen molitvenik, ki je v enaki
velikosti izšel v našem založništvu in obsega jutranjo in
večerno molitev po rim. brevirju iz prime in Kompleta;
zlasti primerna je za skupno recitiranje v družbi. Priredil
jo je p. Alfonz Klemenčič O. Teut.

NOVA ZALOŽBA

r. z. z o. z.

Ljubljana, Kongresni trg 19
in podružnica - antikvariat, prej

I. GIONTINI

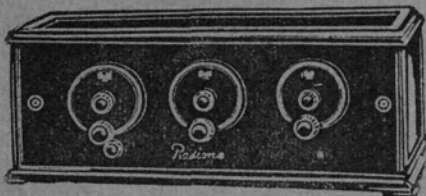
Ljubljana, Mestni trg šte. 17

priporoča v nakup knjige in pisarniške potrebščine v bogati izbiri

LEPE SLIKE — NIZKE CENE

Vam nudi Foto-atelje

M. JAPELJ, Maribor, Gosposka ul. 28

Najboljši prejem domačih
in inozemskih radijskih od-
dajnih postaj imate le s
kvalitetnimi sprejemnimi
aparati znamke

„RADIONE“

ki se odlikuje po svoji selektivnosti ter jakem čistem glasu.

RADIJSKA POSTAJA

v Ljubljani

Vam nudi te aparate, kakor tudi aparate vseh drugih znamk v
svoji trgovini

v Ljubljani, na Miklošičevi cesti št. 5
(telefon 3190), pod najugodnejšimi plačilnimi pogoji.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani

priporoča:

PREGELJ IVAN, zbrani spisi:

1. zvezek: **Štefan Golja in njegovi.** Tolminske novele.
2. zvezek: **Bogovec Jernej.** Balade v prozi.
3. zvezek: **Odisej iz Komende.** Zapiski gospoda Lanspreškega.
4. zvezek: **Zgodbe zdravnika Muznika I. in II. del.**

Vsak zvezek stane nevezan Din 45.—, elegantno v celo platno Din 60.—.

Izmed vseh sodobnih slovenskih književnih izdaj so Pregeljevi spisi tako po vsebini kakor po zun. obliki med prvimi.

Doktorja FRANCETA PREŠERNA:

ZBRANO DELO.

Uredila **dr. Avgust Pirjevec** in **dr. Joža Glonar.**

Cena brošuri Din 40.—, v celo platno Din 55.—, elegantno v celo usnje Din 90.—.

Edina popolna slovenska izdaja, ki obsega vse, kar je izšlo izpod peresa našega pesnika — genija.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani